

Záchranné transfery obožživelníků na Jihlavsku 2014

Závěrečná zpráva projektu

Jan Jelínek, Tibor Neskromník, Jaromír Maštera

říjen 2014

Tento projekt byl v roce 2014 finančně podpořen programem Ochrana biodiverzity - národním programem ČSOP financovaným Ministerstvem životního prostředí ČR a Lesy ČR s.p. Děkujeme.

Záchranné transfery obojživelníků na Jihlavsku 2014

Ing. Jan Jelínek, Tibor Neskromník & Mgr. Jaromír Maštera

Dobronín, říjen 2014

Cíl projektu:

Zajištění co nejvyšší ochrany migrujících jedinců ropuchy obecné a dalších druhů obojživelníků na jejich jarní tahové cestě přes komunikace u Panského rybníka u obce Kamenice a u rybníka Sviták u obce Dušejov.

Současný stav řešené problematiky:

Záchranné transfery u Kamenice:

V období před rokem 2003 byl na komunikaci u rybníku cca 1,5 km jihovýchodně od obce Kamenice (cca 12 km VJV od Jihlavy) zaznamenáván každoročně úhyn až stovek jedinců ropuchy obecné při jejich jarním tahu na místo rozmnožování.

V roce 2003 byly proto zahájeny záchranné transfery obojživelníků přes komunikaci za spolupráce ČSOP Jihlava, ZŠ Kamenice a dalších dobrovolníků. V roce 2003 bylo zachráněno 507 ex. obojživelníků (z toho 460 ropuch), v roce 2004 cca 849 ex. (837 ropuch), v roce 2005 522 ex. obojživelníků (518 ropuch), v roce 2006 669 ex. (641 ropuch), v roce 2007 332 obojživelníků (270 ropuch) a v roce 2008 614 obojživelníků (509 ropuch). V roce 2009 bylo výsledkem 403 přenesených obojživelníků, z toho 326 ropuch obecných, 64 blatnic, 10 čolků obecných a 3 skokani hnědí. V roce 2010 pak 667 transferovaných obojživelníků, z čehož 605 ex. bylo ropuch obecných, 9 čolků obecných, 14 skokanů hnědých a 39 blatnic. V roce 2011 bylo přeneseno 808 jedinců obojživelníků, z čehož bylo 748 ropuch obecných, 14 čolků obecných, 16 skokanů hnědých, 29 blatnic skvrnitých a 1 rosnička zelená. V roce 2012 bylo přeneseno 757 jedinců obojživelníků, z toho bylo 607 ropuch obecných, 96 blatnic skvrnitých, 7 čolků obecných a 47 skokanů hnědých. Vždy pouze několik obojživelníků zahynulo na silnici, většinou již mimo úsek se zábrany. Během záchranných transferů v roce 2013 bylo celkem přeneseno 1009 obojživelníků, z čehož bylo 641 ropuch obecných, 356 blatnic skvrnitých, 9 čolků obecných, 2 skokani hnědí a 1 rosnička.

Od roku 2012 probíhají transfery u Kamenice za spolupráce tří subjektů – z.s. Mokřady - ochrana a management (administrace, koordinace, stavba zábran), ČSOP Jihlava (stavba zábran) a ZŠ Kamenice (stavba zábran, transfery, sklizení zábran).

Záchranné transfery u Svitáku:

V letech 2010 a 2011 byl na silnici vedoucí kolem rybníka Sviták (cca 1 km VSV od obce Milíčov) pozorován úhyn ropuch obecných na jarním tahu do rybníka. Z podrobného sledování v roce 2011 bylo zřejmé, že jde o vysoké desítky až stovky přejetých jedinců. Tah probíhá v delším úseku silnice, většina přejetých jedinců však byla soustředěna do úseku cca od okraje lesa po silničku u hráze rybníka. Na konci roku 2011 byly zahájeny snahy o řešení problému. Bylo dohodnuto, že záchranné transfery budou v roce 2012 zahájeny na vybraném úseku. Byl získán souhlas vlastníka a dohodnuty spolupracující osoby a instituce.

Transfery v roce 2012 u rybníka Sviták probíhaly za spolupráce o.s. Mokřady, ČSOP Jihlava a ZŠ Dušejov. Během těchto prvních záchranných transferů bylo celkem přeneseno 515 obojživelníků, z toho bylo 499 ropuch obecných, 6 blatnic skvrnitých, 4 čolci obecní, 5 skokanů hnědých a 1 skokan

krátkonožý. V roce 2013 bylo přeneseno celkem 1106 obojživelníků, z čehož bylo 1081 ropuch obecných, 15 blatnic skvrnitých, 1 čolek obecný, 6 skokanů hnědých a 2 skokani ze skupiny „zelených skokanů“.

Dosavadní činnost v okruhu řešené problematiky:

Před rokem 2003 v jihlavském okrese nebyly žádné záchranné transfery obojživelníků organizovány. V roce 2002 byly, z důvodu žádosti ČSOP Jihlava, instalovány dopravní značky upozorňující na tah obojživelníků u Panského rybníka v katastrálním území Nadějov. Zde byl ovšem zjištěn úhyn pouze několika desítek jedinců ropuch. V roce 2007 byly realizovány záchranné transfery na další lokalitě v okrese Jihlava, u Řehořova rybníka u Luk nad Jihlavou. Záchranné transfery u Kamenice probíhají od roku 2003, u Svitáku od roku 2012, obě akce s dobrými výsledky jak z hlediska ochrany migrujících obojživelníků, tak i z hlediska ekologické výchovy a osvěty (zapojení dětí ze dvou ZŠ). U Kamenice by letošní záchranné transfery měly být poslední, protože v druhé polovině roku 2014 by zde měly vzniknout trvalé bariéry.

Na Jihlavsku probíhalo v letech 2000 až 2008 mapování rozšíření obojživelníků, v jehož rámci se mapovaly také tahové cesty žab. Vyhledávání rizikových míst tahu obojživelníků je prováděno i nadále. Následně jsou vyvíjeny snahy o zajištění ochrany obojživelníků na těchto nebezpečných místech. Mimo jiné na základě výsledků mapování rozšíření obojživelníků jsou iniciovány aktivity na ochranu nejvýznamnějších lokalit pro obojživelníky v rámci jihlavského okresu a zajištění vhodného managementu lokalit. Kromě zajištění ochrany lokalit např. formou chráněných území či VKP probíhají jednání o pronájmu či odkupu těchto lokalit, popř. jednání o vybudování tůní a dalších opatření na vhodných pozemcích na podporu obojživelníků a dalších vodních živočichů.

Od roku 2008 provádí v kraji Vysočina členové ČSOP Jihlava, Pobočky ČSO na Vysočině a zejména z.s. „Mokřady - ochrana a management“ managementové práce spočívající v budování tůní, prosvětlování porostů, kosení luk a vytváření zimovišť (např. Pístovské mokřady, Rančířovský Okrouhlík, U Popického rybníka, VKP Hulišťata, Borovinka, Záborná, Dobrá Voda Lipnická, Rychtářský rybník, U Měšína, Pod Ochozem, Lesnovské mokřady, Horní Ilmik a Dolní Bradlo). Blíže viz webové stránky <http://www.mokřady.wbs.cz>.

Členové z.s. Mokřady se v rámci možností snaží provádět na všech zájmových lokalitách různá opatření na záchranu a podporu populací obojživelníků. Zejména jde o kombinaci prořezávek náletových dřevin s tůněmi, ať už jde o jejich obnovu či o hloubení nových. Často je také realizováno kosení, protože i toto opatření je pro obojživelníky významné. Organizace se také snaží využívat v péči o biotopy ohrožených druhů netradiční managementy spočívající v pojezdech off-roadových automobilů, vojenské techniky a v narušování a strhávání drnu. Činnost z.s. prozatím probíhá z většiny v kraji Vysočina, již od roku 2014 by ale mělo dojít k rozšíření aktivit i do dalších krajů České republiky.

PS Mokřady ve své činnosti nezapomíná ani na další ohrožené živočichy i rostliny. Snaží se respektovat nároky všech zjištěných ohrožených druhů, přizpůsobovat se jim a také je podporovat. Z toho důvodu se snažíme vždy před zahájením managementových aktivit na nových lokalitách provést zde alespoň základní biologický průzkum, pokud již není k dispozici dostatek aktuálních botanických či zoologických dat.

Popis projektu (metodika):

V rámci projektu proběhly záchranné transfery na dvou lokalitách na Jihlavsku (v okrese Jihlava), a to u Panského rybníka u Kamenice a u rybníka Sviták. U Kamenice šlo velmi pravděpodobně o poslední sezónu dočasných zábran, na podzim 2014 zde byly vybudovány trvalé zábrany s navedením do propustků.

Projekt zahrnoval na obou lokalitách instalaci zábran, vlastní záchranné transfery, odstranění zábran a uvedení lokalit (vnější silniční svah) do původního stavu.

Zábrany sloužící k ochraně putujících obojživelníků byly zhotoveny z kaširované fólie šířky cca 50 cm, ukotvené pomocí dřevěných kolíků (kůlů). Po určitých úsecích byly do země zapuštěny padací pasti (kbelíky) sloužící k odchytu (cca po 10 metrech).

Zábrany s pastmi byly instalovány na vnější okraj vnějšího silničního svahu v délce cca 150 m podél silnice cca 1 km JV od Kamenice. U Svitáku byly zábrany s pastmi instalovány na vnější okraj vnějšího silničního svahu v délce cca 200 m podél silnice u rybníka Sviták, cca 1 km VSV od Milíčova.

Kontroly sběrných nádob byly prováděny dva až třikrát denně a odchycení jedinci ropuchy obecné, blatnice skvrnité a dalších obojživelníků byli přenášeni přes komunikaci k rybníku, kde dochází k jejich rozmnožování. Po skončení tahu byly zábrany odstraněny.

Stavbu zábran u Kamenice provedli členové z.s. Mokřady ve spolupráci s ČSOP Jihlava a ZŠ Kamenice. Záchranné transfery prováděly zejména děti ze ZŠ Kamenice pod dohledem Ing. Jana Jelínka (ředitele). Sklizení zábran provedla opět ZŠ Kamenice.

Stavbu zábran u Svitáku prováděli členové z.s. Mokřady ve spolupráci s ČSOP Jihlava a dalšími dobrovolníky. Záchranné transfery prováděli členové z.s. Mokřady a děti ze ZŠ Dušejov. Sklizení zábran provedli členové z.s. Mokřady.

Administraci a koordinaci tohoto projektu prováděl z.s. Mokřady - ochrana a management.

Záchranné transfery na obou lokalitách jsou dle sdělení Krajského úřadu v zájmu ochrany přírody, nejde o škodlivý zásah do biotopu zvláště chráněných druhů živočichů a proto není nutné vydávat výjimku z ochranných podmínek druhů.

Výsledky:

Během dvanáctých záchranných transferů u Panského rybníka u Kamenice bylo celkem v období 17.3. až 28.4.2014 přeneseno 461 obojživelníků. Z toho bylo 358 ropuch obecných, 88 blatnic skvrnitých, 2 čolci obecní, 10 skokanů hnědých a 3 rosničky.

Při třetích záchranných transferech u rybníka Sviták bylo celkem v období 17.3. až 11.5.2014 přeneseno 1052 obojživelníků. Z toho bylo 1020 ropuch obecných, 25 blatnic skvrnitých, 1 čolek obecný, 5 skokanů hnědých a 1 skokan krátkonohý.

Období realizace projektu:

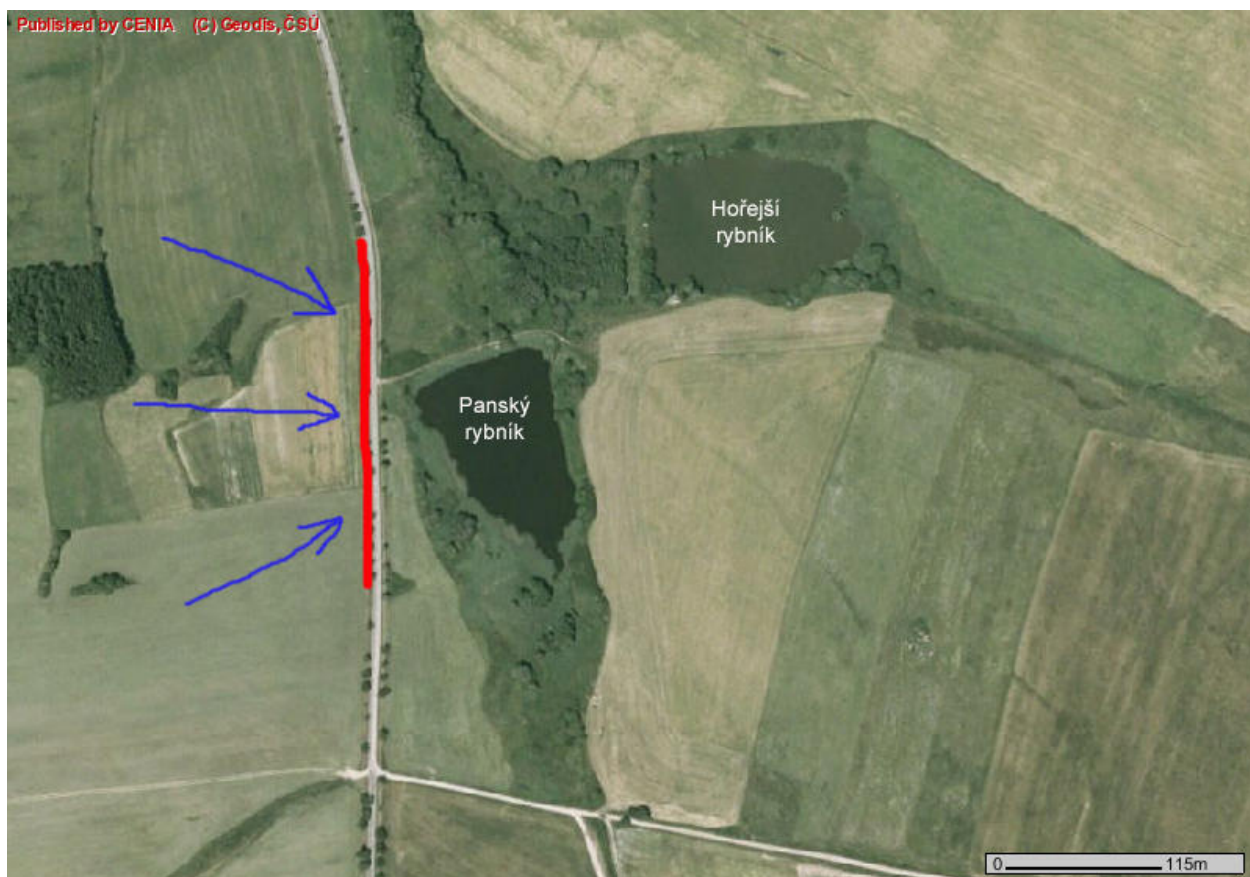
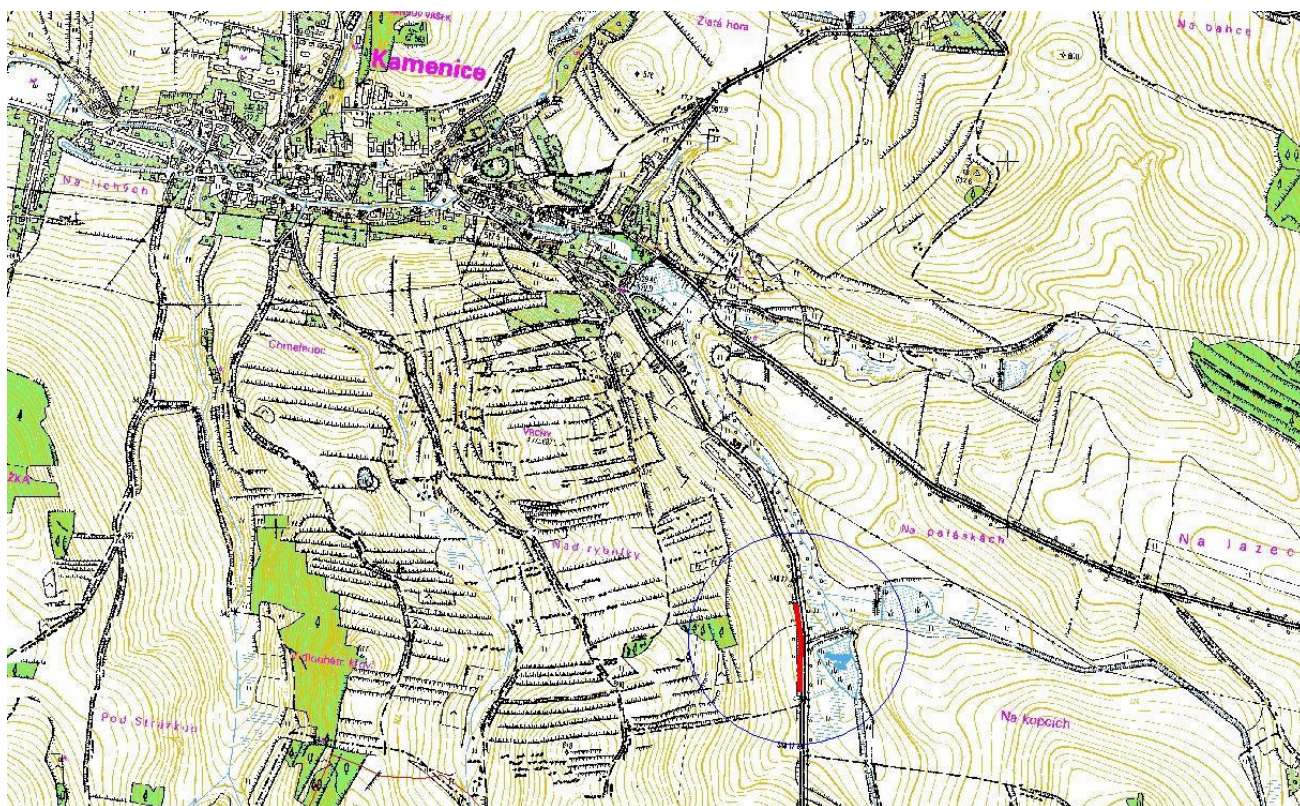
Instalace zábran proběhla na obou lokalitách 8.3.2014, záchranné transfery pak na obou lokalitách probíhaly od 9.3. do 15.5.2014. Odstranění zábran pak proběhlo následně v druhé polovině května 2014.

Závěry:

Záchranné přenosy u Svitáku budou pravděpodobně pokračovat i v dalších letech, protože se zatím jeví jako jediné možné řešení situace.

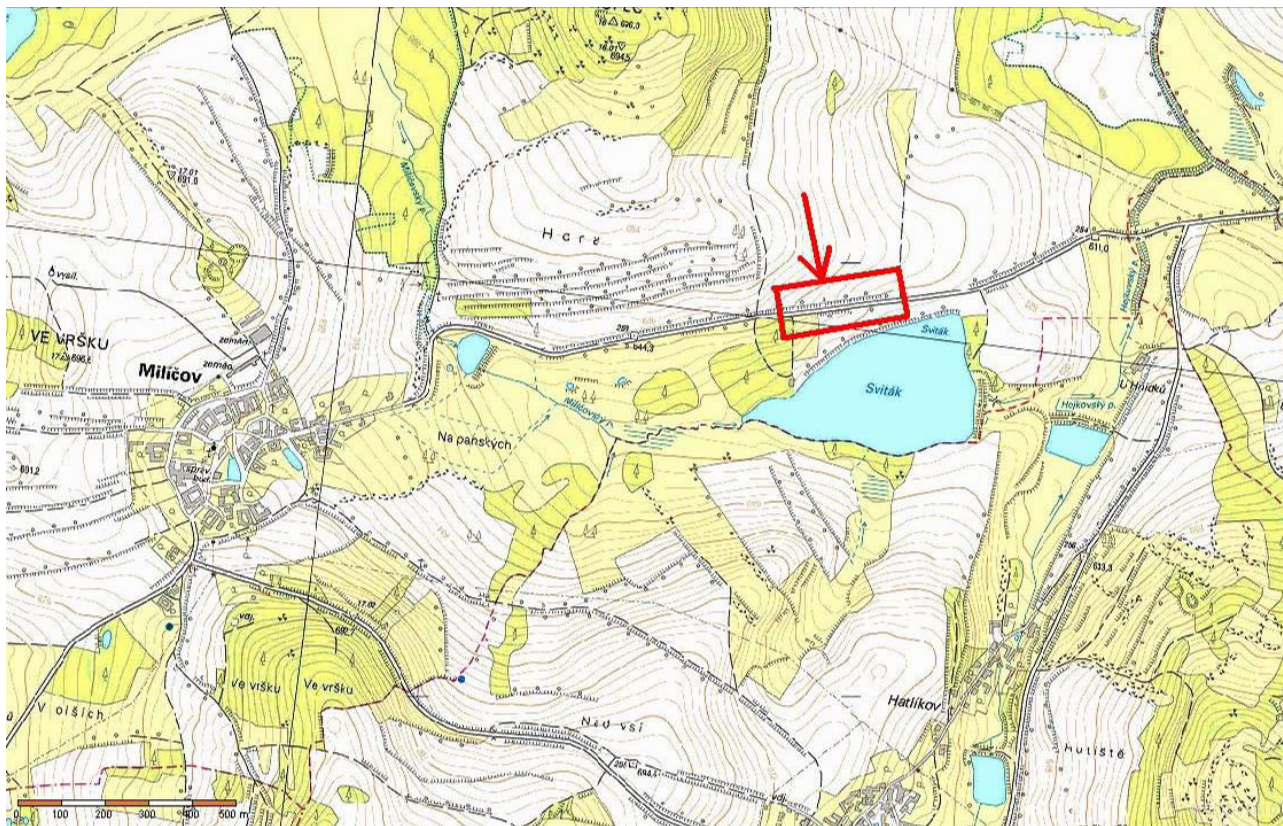
Záchranné přenosy u Panského rybníka v této podobě proběhly v roce 2014 naposledy. Na podzim 2014 byly v lokalitě za podpory Kraje Vysočina a OPŽP instalovány trvalé zábrany s navedením do propustků. Vzhledem k poměrně velké délce trvalých zábran bude v roce 2015 nutné provádět v lokalitě sledování jejich funkčnosti.

Příloha 1:
Lokalizace projektu záchranných transferů obojživelníků u Panského rybníka
- základní mapa a ortofotomapa

Příloha 2:
Lokalizace projektu záchranných transferů obojživelníků u Svitáku

- základní mapa a ortofotomapa

Příloha 3:
Fotodokumentace

Foto: Aneta Mašterová

Foto 1: Začátek stavby zábrán u Kamenice – zatloukání jedné řady kolíků (březen 2014)

Foto: Aneta Mašterová

Foto 2: Natahování folie vkládání do zemní drážky (březen 2014)

Foto: Aneta Mašterová

Foto 3: Instalace zábran ve spodní části (březen 2014)

Foto: Aneta Mašterová

Foto 4: Udusávání zeminy okolo zábrany u Kamenice (březen 2014)

Foto 5: První přenášené ropuchy a blatnice u Kamenice (duben 2014)

Foto 6: Kamenický transferový tým jde do akce (duben 2014)

Foto: Jan Jelínek

Foto 7: Letos do kbelíků u Kamenice zavítaly i tři rosničky (duben 2014)

Foto: Jan Jelínek

Foto 8: Všechny žáby se pečlivě zapisují (duben 2014)

Foto 9: Do kbelíků je kvůli suchu třeba dolévat vodu, aby žáby nevysychaly (duben 2014)

Foto 10: Vypouštění žab do Panského rybníka (duben 2014)

Foto: Aneta Mašterová

Foto 11: Zatloukání kolíků a natahování folie u Svitáku (březen 2014)

Foto: Aneta Mašterová

Foto 12: Spojování kolíků a folie vruty (březen 2014)

Foto 13: Budování zábran u Svitáku, druhá skupina (březen 2014)

Foto 14: Zhutňování a doplňování zeminy u zábran (březen 2014)

Foto 15: Pohled na zábrany u Svitáku v době hlavního tahu (duben 2014)

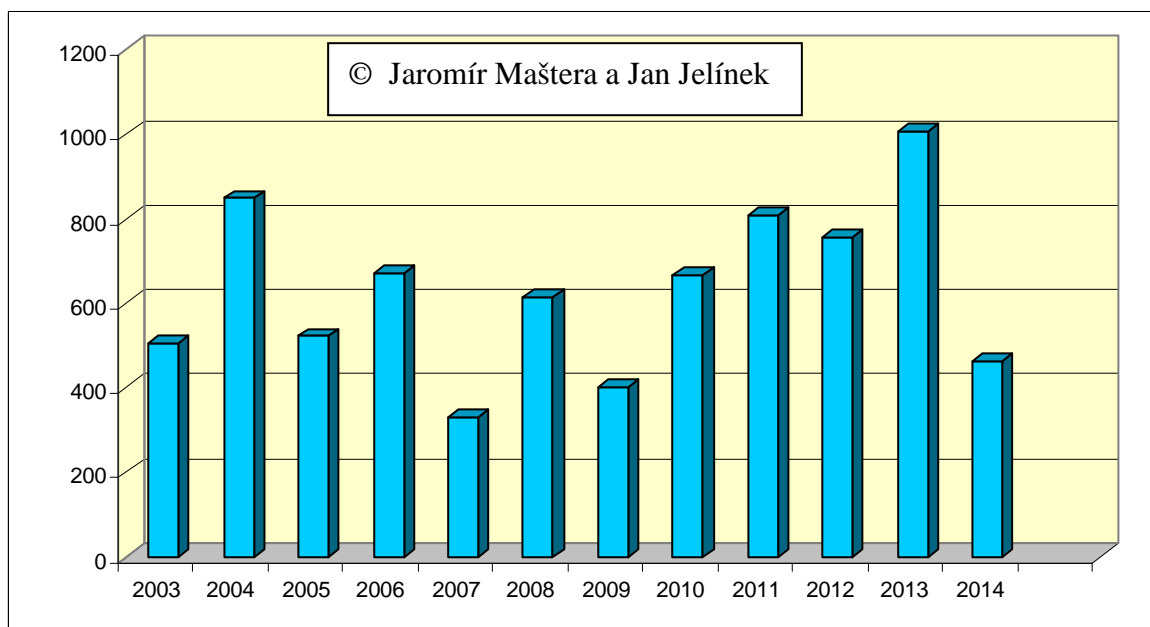

Foto 16: Jedna z přenesených blatnic u Svitáku (duben 2014)

Příloha 4:

Přehledy

Transfery u Kamenice 2003 – 2014 (celkové počty obožřivelníků):

Transfery u Svitáku 2012 – 2014 (celkové počty obožřivelníků):

